

**აფხაზეთში ქართველი მოსახლეობის ეთნიკური
წმენდის საერთაშორისო დაბრუნების საქმეში
უთონს გადავწყვეტი როლის შესახებ**

2008 წლის 29 მაისს გაეროს გენერალური ასამბლეის 62-ე სესიამ მიიღო ისტორიული მნიშვნელობის რეზოლუცია – „აფხაზეთიდან, საქართველო, ქვეყნის შიგნით გადაადგილებულ პირთა და ლტოლვილთა სტატუსის შესახებ“, რომელშიც გაეროს პრაქტიკაში პირველად დაფიქსირდა აფხაზეთში ქართველების ეთნიკური წმენდის ფაქტი. რეზოლუციაში ნათქვამია: „იმოწმებს რა უშიშროების საბჭოს ყველა სათანადო რეზოლუციას, იღებს რა მხედველობაში ევროპაში უშიშროებისა და თანამშრომლობის ორგანიზაციის (ეუთო) ბუდაპეშტის (1994), ლისაბონისა (1996) და სტამბოლის (1999) სამიტების დასკვნებს, კერძოდ მოხსენებებს აფხაზეთში, საქართველო, „ეთნიკური წმენდისა“ და საერთაშორისო ჰუმანიტარული სამართლის სხვა სერიოზული დარღვევების შესახებ...“

ხაზს უსვამს იმ მნიშვნელობას, რომელიც აქვს აფხაზეთიდან, საქართველო, ლტოლვილთა და ქვეყნის შიგნით გადაადგილებულ პირთა საკუთრების დაცვას, „ეთნიკური წმენდის“ მსხვერპლთა ჩათვლით, და *მოუწოდებს* ყველა წევრ სახელმწიფოს, არ დაუშვან მათს იურისდიქციაში მყოფი პირების მიერ აფხაზეთის, საქართველო, ტერიტორიაზე საკუთრების შექმნა, რეპატრიანტების უფლებათა დარღვევით...“¹

საგულისხმოა, რომ კონფლიქტის დაწყებიდანვე გაეროს უშიშროების საბჭო თუ გენერალური ასამბლეა ერიდებოდა „ეთნიკური წმენდის“ დაფიქსირებას თავის რეზოლუციებში, თუმცა 1992-1993 წლისათვის სულ უფრო და უფრო იდგამს ფეხს ადამიანურობის წინააღმდეგ ისეთი დანაშაულის განსაზღვრება, როგორცაა „ეთნიკური წმენდა“. უფრო მეტიც, ყოფილი იუგოსლავიის ტერიტორიაზე მომხდარი დანაშაულების მზარდმა რიცხვმა აიძულა გაეროს გენერალური ასამბლეა, ეცნო „ეთნიკური წმენდა“ გენოციდის ფორმად, რომელიც სხვა ეთნიკური წმენდისადმი ადამიანთა ჯგუფის მასობრივი მკვლელობით, წამებით, ტერორითა და სხვა არაადამიანური საშუალებებით ხორციელდება.²

1994 წლის 24 მაისს გამოქვეყნდა გაეროს უშიშროების საბჭოს მიერ შექმნილი ექსპერტთა კომისიის მოხსენება, რომელშიც მოცემული იყო „ეთნიკური წმენდის“ ცნება: ეს არის „წინასწარ განსაზღვრული პოლიტიკა, რომელიც მიზნად ისახავს ერთი ეთნიკური თუ რელიგიური ჯგუფის, სასტიკი მოპყრობით ან ტერორის გზით, განდევნას სხვა ეთნიკური ან რელიგიური ჯგუფის მიერ გარკვეული გეოგრაფიული არიდან. ძირითადად ეს ხდება ცრუ ნაციონალიზმის, ისტორიული წყენისა და შურისძიების მძლავრი მამოძრავებელი გრძნობის სახელით. ამ ქმედების ნამდვილი მიზანი ტერიტორიის ოკუპაცია და მისი გარკვეული ჯგუფებისაგან გაწმენდაა“.³

სხვა მოხსენებაში აღნიშნული იყო, რომ „ეს პოლიტიკა ხორციელდება შემდეგი საშუალებებით: მკვლელობები, წამება, უკანონო დაკავება და დაპატიმრება, უკანონო დახვრეტები, გაუპატიურება და სექსუალური ძალადობა, სამოქალაქო მოსახლეობის გეტოებში მოთავსება, იძულებითი გადაადგილება, დეპორტაცია, სამოქალაქო პირებსა და ობიექტებზე განზრახ სამხედრო თავდასხმა, ან ასეთი თავდასხმის გამოყენების მუქარა“.⁴

პრაქტიკულად ასეთი განსაზღვრება სავსებით თავსდება გენოციდის დანაშაულის ჩარჩოებში, მაგრამ მაინც აქცენტი გადატანილი იყო „ეთნიკურ წმენდაზე“, რადგანაც მუსლიმები ბოსნიის სერბეთში ბოსნია და ჰერცეგოვინის მრავალმილიონიანი მოსახლეობის მცირე ნაწილს შეადგენდნენ. ფორმალურად, იურისტები განსაზღვრავენ, რომ გენოციდად აღიარებისათვის მსხვერპლი უნდა იყოს კონკრეტული უმცირესობის ჯგუფი, რომელიც არ წარმოადგენს მთელი ქვეყნის ტერიტორიაზე მცხოვრები უმრავლესობის ნაწილს (ასეთად მიჩნეული იყო ბოსნია და ჰერცეგოვინაში მცხოვრები მუსლიმური მოსახლეობა).

¹ გაეროს გენერალური ასამბლეის რეზოლუცია: A/RES/62/249, May 29, 2008.

² იხ. გაეროს გენერალური ასამბლეის რეზოლუცია: A/47/121 December 17, 1992.

³ UN Doc. S/1994/674, para.129, May 24, 1994.

⁴ UN Doc. S/25/277, para.56.

ყოფილ იუგოსლავიაში მომხდარ დანაშაულთა თაობაზე შექმნილი საერთაშორისო ტრიბუნალი არაერთხელ აფიქსირებდა, რომ „ეთნიკური წმენდა“ არის მოქმედებები, მიმართული სამოქალაქო მოსახლეობის გარკვეული ჯგუფის წინააღმდეგ, რომლებიც აღიქმება როგორც ერთი ან რამდენიმე ეროვნული თუ პოლიტიკური ჯგუფი. ამ აქტების განხორციელება უნდა მივაკუთვნოთ ერთსა და იმავე მოდელს: სახელმწიფო დონეზე დაგეგმილი და ორგანიზებული მოქმედებები... მათ აქვთ საერთო მიზანი – „ეთნიკური წმენდის“ ორგანიზება გარკვეულ ტერიტორიაზე და ახალი სახელმწიფოს შექმნა. ეს მოქმედებები არის საშუალება „ეთნიკური წმენდის“ პოლიტიკის გატარებისათვის. ამიტომ სასამართლო პალატას მიანია, რომ ზემოაღნიშნული მოქმედებები „დანაშაულია ადამიანურობის წინააღმდეგ“.⁵

1994 წელს საქართველოში შეიქმნა სახელმწიფო კომისია, რომლის თავმჯდომარეობა მე მხვდა წილად, აფხაზეთში ქართველო მოსახლეობის წინააღმდეგ „ეთნიკური წმენდის/გენოციდის“ ფაქტების დადგენისა და მასალების საერთაშორისო ტრიბუნალებისათვის გადაცემის მიზნით. ამ კომისიამ, საქართველოს პროკურატურის დახმარებით, აფხაზეთიდან გამოძევებულებთან შეხვედრებზე, ჟურნალისტთა მიერ მოპოვებულ ფოტო- და ვიდეომასალებზე დაყრდნობით, დაიწყო აფხაზეთში დატრიალებული საშინელი ტრაგედიის შესწავლა.

ყოველწლიურად გაეროს უშიშროების საბჭოსა და ადამიანის უფლებათა კომისიაში ვრცელდებოდა ზემოხსენებული კომისიის მოხსენებები, რომლებშიც აღნუსხული და შეჯამებული იყო იმ დროისათვის მოპოვებული ფაქტები. პირველი დოკუმენტი განცხადების სახეს ატარებდა.⁶

დაწყებული 1995 წლიდან ვრცელდებოდა დოკუმენტები, რომლებიც, უფრო ვრცელი და კონკრეტული ფაქტების მოყვანის გარდა, შეიცავდა პრაქტიკის მეცნიერულ შეფასებას. მაგალითად, გაეროს ადამიანის უფლებათა კომისიაში გავრცელებული დოკუმენტი დასახელებული იყო: „ეთნიკური წმენდის/გენოციდის პოლიტიკა აფხაზეთში აგრესიული სეპარატიზმის ძირითადი იარაღია“. მასში განხილული იყო ისეთი საკითხები, როგორებიცაა: „1. გენოციდი/ეთნიკური წმენდა – ადამიანურობის წინააღმდეგ მიმართული საერთაშორისო დანაშაული; 2. სეპარატიზმთა ფაშისტური იდეოლოგია და მისი ცხოვრებაში გატარება; 3. ფაქტები, რომლებიც ამხელენ აფხაზეთში ქართველი მოსახლეობის მიმართ გენოციდის/ეთნიკური წმენდის პოლიტიკას.“⁷

ასეთსავე სახეს ატარებდა შემდეგი მოხსენებაც.⁸

ამ მოხსენებებში აფხაზეთში მომხდარი ტრაგედია შედარებული იყო ეთნიკური წმენდის მსოფლიოს სხვა რეგიონებში არსებულ პრაქტიკასთან. ცნობილია, რომ ამ ბარბაროსული პოლიტიკის შედეგად დაიღუპა 6 000 მშვიდობიანი მოსახლე, ხოლო 200 000-ზე მეტი გააძევეს ტერორითა და არაადამიანური მოპყრობით, მხოლოდ იმიტომ, რომ ისინი ქართველები იყვნენ, რაც სავსებით თავსდებოდა „ეთნიკური წმენდის“ იმ განსაზღვრებაში, რომელიც საერთაშორისო ექსპერტებისა და ტრიბუნალების დასკვნებში აისახა.

განსაკუთრებით ვრცელი და ყოველმხომცველი იყო (38 გვერდი, პლუს დანართი რუკების სახით) ბოლო, შემაჯამებელი მოხსენება – საქართველოს სახელმწიფო კომისიის დასკვნები აფხაზეთში, საქართველო, ქართველი მოსახლეობის წინააღმდეგ გატარებული გენოციდის/ეთნიკური წმენდის პოლიტიკის თაობაზე და მასალების საერთაშორისო ტრიბუნალისათვის გადაცემის შესახებ, სათანადო პროცესის საერთაშორისო პრინციპების შესაბამისად.⁹

სამწუხაროდ, როგორც აღვნიშნე, უშიშროების საბჭო და ადამიანის უფლებათა კომისია „მოერიდნენ“ ამ საკითხის დღის წესრიგში შეტანას, თუმცა იგივე სპეციალური მომხსენებელი

⁵ International Tribunal for Former Yugoslavia. In the Trial Chamber, Prosecutor V. Radovan Karadzic and Ratko Mladic. Review of the Indictments Pursuant to Rule 61 of the Rules of Procedure and Evidence, 90-91, 11 July, 1996.

⁶ Statement dated 15 February 1994 of the Republic of Georgia State Committee for Investigation and Reevaluation of Materials Concerning the Policy of Genocide and Ethnic Cleansing Against the Georgian Population in Abkhazia, and Submission of Such Materials to an International Tribunal – UN Security Council S/1994/225 26 February 1994.

⁷ UN Security Council, doc. S/1995/200, 14 March 1995; UN ECOSOC, Commission on Human Rights, Fifty-First Session, doc. E/CN.4/1995/139, 8 February 1995.

⁸ E/CN.4/1996/146, 10 April 1996.

⁹ Report on the Policy of Ethnic Cleansing/Genocide Conducted in the Territory of Abkhazia, Georgia, and a Necessity of Bringing to Justice the Persons Who committed these Crimes in accordance with International Principles of Due Process – UN Doc. A/52/16; S/1997/317, 16 April 1997.

იდე პირდაპირ აღნიშნავდა თავის მოხსენებაში, რომ საქართველოს ტერიტორიული მთლიანობისა და ხელშეუხებლობის დარღვევას მოსდევდა ეთნიკური წმენდა აფხაზეთში.¹⁰

პირველი საერთაშორისო ორგანიზაცია, რომელიც იმთავითვე გამოემხურა აფხაზეთში მიმდინარე ტრაგიკულ ამბებს, იყო ევროპაში უშიშროებისა და თანამშრომლობის ორგანიზაცია (ევთო). 1994 წელს ბუდაპეშტის სამიტზე მონაწილე სახელმწიფოებმა გამოთქვეს ღრმა შეშფოთება აფხაზეთში „ეთნიკური წმენდის, მოსახლეობის, განსაკუთრებით ქართველთა, თავიანთი საცხოვრებელი ადგილებიდან მასობრივი განდევნისა და უდანაშაულო მოქალაქეთა დიდი რაოდენობით დაღუპვის გამო“.¹¹

მაგრამ ყველაზე ამომწურავ, თუმცა ლაკონიურ განსაზღვრებას იმ პოლიტიკისას, რომელსაც ატარებენ სეპარატისტები აფხაზეთში, შეიცავს ლისაბონის სამიტის დეკლარაცია (1996 წლის 3 დეკემბერი): „ჩვენ (ევთოს მონაწილე სახელმწიფოები – ლ.ა.) ვგმობთ „ეთნიკურ წმენდას“, რომელიც გამოიხატება აფხაზეთში ძირითადად ქართველი მოსახლეობის მასობრივი განადგურებითა და იძულებითი გაძევებით“.¹²

1999 წლის ნოემბერში სტამბოლში მოწვეულ ევთოს სამიტზე მიღებულ დეკლარაციაში სახელმწიფოებმა „კვლავ განაცხადეს“, რომ „გადაჭრით გმობენ „ეთნიკურ წმენდას“, როგორც ეს ფორმულირებულია ბუდაპეშტისა და ლისაბონის უმაღლესი დონის შეხვედრებზე, რამაც გამოიწვია აფხაზეთში, საქართველო, ძირითადად ქართული მოსახლეობის განადგურება და იძულებითი გაძევება, და ძალადობის აქტებს, რომლებიც აღინიშნა გალის რაიონში 1998 წლის მაისში იქ დაბრუნებულ პირებთან დაკავშირებით, რაც მიზნად ისახავდა დაბრუნების სურვილის მქონე ადამიანებში შიშის დანერგვას. ვიდრე რეკომენდაციას, რათა მომდევნო წლის დასაწყისში გალის რაიონში გაიზავნოს ფაქტების დამდგენი მისია, ევთოსა და გაეროს მონაწილეობით, მათ შორის მიმდინარე „ეთნიკური წმენდის“ შემთხვევების შესახებ ცნობების შესაფასებლად“.¹³

სამწუხაროდ, აღნიშნული კომისია არ შექმნილა, მაგრამ ევთოს დეკლარაციაში აფხაზეთში არსებული კონფლიქტისათვის ასეთი დიდი ყურადღების დათმობა და „ეთნიკური წმენდის“, სეპარატისტების საშინელ დანაშაულთა კიდევ ერთხელ დაგმობას უადრესად დიდი მნიშვნელობა ჰქონდა საერთაშორისო თანამეგობრობის ყურადღების მობილიზაციისათვის.

საგულისხმოა, რომ ლისაბონში დეკლარაციის აღნიშნული ფორმულის განხილვისას რუსეთის დელეგაციამ კატეგორიული უარი განაცხადა მის მიღებაზე, რადგანაც მასში ნახსენები ტერმინი „გამოიხატება“ (*resulting, მიშნაჰაბიჟი*) აწმყო დროში ვეკონდა გამოყენებული. რუსეთის მტკიცებით, 1994 წლიდან ენგურზე მათი სამშვიდობო ძალები იდგა და არანაირი ეთნიკური წმენდა იქ აღარ ყოფილა. ამიტომ, მათი აზრით, ტერმინი „გამოიხატება“ უნდა შეცვლილიყო ტერმინით „გამოიხატა“.

მათი პოზიცია შეიცვალა, როდესაც გავაცანი ევთოს მისიის ზემოაღნიშნული მოხსენება და 1000-ზე მეტი პირის სახელი, რომლებიც დახოცეს სამშვიდობოების გაღწევის დროს.

ასევე გავაცანი ევროკავშირის პარლამენტის 1996 წლის 14 ნოემბრის რეზოლუცია, რომელშიც ეწერა, რომ „პარლამენტი შეშფოთებულია... ეთნიკური წმენდის შეუწყობელი პროცესით აფხაზეთის რეგიონში“.

და კიდევ ერთი: დეკლარაციის რუსულ თარგმანში ტერმინი „მასობრივი განადგურება“ (*mass destruction*) იყო შეცვლილი ტერმინით – „მასობრივი დანგრევა“, იმ მოტივით, რომ „destruction“ დანგრევასაც ნიშნავს. მომიხდა აქაც სამართლიანობის აღდგენა და საბოლოოდ თარგმნილმა ტექსტმა სათანადო სახე მიიღო: *“რწმუნებამეწებო ყირე-მჩებო ბეჩებო მიშნაჰაბიჟი ა იანჩინი ორე-ბიჰეჩე ბე იანჩე-ბიჰეჩე ბე მიშნაჰაბიჟი ბეჩინი ბე მიშნაჰაბიჟი მიშნაჰაბიჟი იანჩე-ბიჰეჩე ბე ბეჩე”*. (ხაზგასმა ჩემია – ლ.ა.).

¹⁰ E/CN.4/Sub.2/1994/36, 6 July 19947, para. 31.

¹¹ Meeting of the Heads of States and Governments of the OSCE Participating States, 4 and 5 December 1994, in “Towards a Genuine Partnership in a New Era”, UN Doc. A/49/800-S/1994/1435, annex. Budapest Decisions, Regional Issues, Georgia, para. 2.

¹² Lisbon Summit Declaration, 3 December 1996, UN Doc. A/51/76, appendix I, para. 20. არ შემიძლია, არ აღნიშნო თამაზ დიასამიძის ფასდაუდებელი საქმიანობის შესახებ, რომელიც წლების განმავლობაში აფხაზეთსა და ცხინვალის რეგიონში არსებულ კონფლიქტებთან დაკავშირებით აგროვებდა და აქვეყნებდა არსებულ აქტებს ქართულ, რუსულ და ინგლისურ ენებზე – რეგიონული კონფლიქტები საქართველოში – სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქი, აფხაზეთის ასსრ (1989-2002), პოლიტიკურ-სამართლებრივი აქტების კრებული, თბ., 2003; Regional Conflicts in Georgia – The Autonomous Oblast of South Ossetia, The Autonomous Republic of Abkhazia (1989-2002), The Collection of Political-legal Acts, Tbilisi, 2003.

¹³ ევთოს სტამბოლის სამიტის დეკლარაცია, 1999 წლის 19 ნოემბერი, §17, www.osce.org.

აღსანიშნავია, რომ უფრო ადრე დსთ-ის სამიტებზეც რუსეთი იძულებული იყო, გაჰყოლოდა მონაწილე სახელმწიფოთა საერთო განწყობილებას და დასთანხმებოდა აფხაზეთში „ეთნიკური წმენდის“ დაგეგმვას. მაგალითად: მინსკში 1995 წლის 26 მაისს ჩატარებულ სამიტზე პირდაპირ აღიარეს აფხაზეთში „ეთნიკური წმენდის“ ფაქტი; ეუთოს ბუდაპეშტის შეხვედრამ უმაღლეს დონეზე გამოხატა ღრმა შეშფოთება „ეთნიკურ წმენდასთან“, ძირითადად ქართველი მოსახლეობის საცხოვრებელი ადგილებიდან მასობრივ განდევნასთან და დიდი რაოდენობით უდანაშაულო სამოქალაქო პირთა დაღუპვასთან დაკავშირებით.¹⁴

საგულისხმოა გაეროს უშიშროების საბჭოს პოზიცია. თუ გავითვალისწინებთ, რომ ამ ორგანოში გადაწყვეტილებათა მიღება ხდება ხმათა უმრავლესობით (15-დან 9 ხმა უნდა იყოს დადებითი), ყველა მუდმივი წევრის დადებითი ხმის ჩათვლით, ხოლო რუსეთის მიერ ვეტოს უფლების გამოყენების საშიშროება ყოველთვის სუფევდა და სუფევს, საბჭოს მიერ დავების მშვიდობიანი დარეგულირების შესახებ თავისა (გაეროს წესდების მე-6 თავი) და, აღარაფერს ვამბობ, აგრესიის აღკვეთისა და მშვიდობის დაცვის მიზნით იძულებითი ღონისძიების გატარების საშუალებების (გაეროს წესდების მე-7 თავი) ჩარჩოებში მოქმედებისას, ვერა და ვერ ხერხდება უშიშროების საბჭოს მიერ აფხაზეთში „ეროვნული წმენდის“ პირდაპირი დაფიქსირება. მაგრამ ეუთოს მიერ მიღებული შეფასებები იმდენად ძლიერი იყო და არის, რომ საბჭო 1995 წლიდან დაწყებული 2006 წლის ჩათვლით ყველა მიღებულ რეზოლუციაში „იმოწმებს“ ეუთოს ჯერ ბუდაპეშტის გადაწყვეტილებებს, ხოლო შემდგომ ლისაბონისა და სტამბოლის სამიტების დასკვნებს, და მიუღებლად მიაჩნია აფხაზეთში კონფლიქტის შედეგად დემოგრაფიული ცვლილებები.¹⁵

აღსანიშნავია, რომ 2006 წლამდე ყველა რეზოლუცია შეიცავდა მითითებას ლისაბონისა და სტამბოლის სამიტთა გადაწყვეტილებებზე, მაგალითად, 2002 წელს მიღებულ რეზოლუციაში უშიშროების საბჭო „იმოწმებს“ ლისაბონისა (S/1997/57, Annex) და სტამბოლის სამიტთა დასკვნებს აფხაზეთში, საქართველო, მდგომარეობის შესახებ.¹⁶

თუმცა 2006 წლის შემდგომ საბჭო აღარ იყენებს ამ ფორმულას, მაგრამ სისტემატიურად ადასტურებს იმ რეზოლუციებს, რომლებიც შეიცავენ ამ ფორმულას.¹⁷

ბოლო წლებში გაეროს უშიშროების საბჭო პასიურობს აფხაზეთში კონფლიქტის მოგვარებაში, უპასუხოდ ტოვებს სეპარატისტთა საბოტაჟს და კატეგორიულ უარს აცხადებს, განიხილოს ნებისმიერი საერთაშორისო ორგანიზაციის (ბოდენის გეგმა) ან საქართველოს მიერ წამოყენებული წინადადებები (ერთ-ერთი მათგანი გავრცელდა საქართველოს მიერ, როგორც უშიშროების საბჭოს დოკუმენტი 1999 წელს), რადგან მათში ფიქსირდება აფხაზეთის საქართველოს შემადგენლობაში არსებობა და აღიარებულია საქართველოს ტერიტორიული მთლიანობისა და სუვერენიტეტის ხელშეუხებლობა.¹⁸

იგივე პოზიციას დღემდე იკავებს სეპარატისტული რეჟიმი საქართველოს პერზიდენტის მიერ წარმოდგენილი ახალი წინადადებების მიმართ.

რუსეთის დღევანდელი პოლიტიკა აფხაზეთში კონფლიქტის მიმართ ფაქტობრივად და სამართლებრივად მხარს უჭერს სეპარატისტების რეჟიმს; თუმცა ოფიციალურად რუსეთი არ ცნობს აფხაზეთის „დამოუკიდებლობას“, ფაქტობრივად მან დაამყარა სეპარატისტებთან მჭიდრო ურთიერთობა: ეკონომიკური ბლოკადის მოხსნა, რუსეთის მოქალაქეობის მასობრივი დარიგება, სეპარატისტთა ორგანოებთან ოფიციალური სამართლებრივი კავშირები, საქართველოს ნებართვის გარეშე სამშვიდობო ძალების გაძლიერება, სტრატეგიული გზების რეკონსტრუქციის მიზნით, ე.წ. სარკინიგზო ჯარების შემოყვანა, და, საერთოდ, აფხაზეთის რეგიონის „ეკონომიკური აღორძინების“ პროცესის დაწყება, მაშინ, როდესაც ასიათასობით გაძევებული ადამიანი უაღრესად მძიმე მატერიალურ პირობებში ცხოვრობს. ყველა არსებული დოკუმენტის მიხედვით, ყოველგვარი ეკონომიკური რეკონსტრუქცია რეგიონში მხოლოდ ლტოლვილთა და ქვეყნის შიგნით გადაადგილებულ პირთა აფხაზეთში დაბრუნების შეუქცევად პროცესთან უნდა იყოს მჭიდროდ დაკავშირებული.

¹⁴ *Náiríeé aifeáiríóíá, èàñàpùèòñý ãíòíñà óðããóèèèðíàíèý éúíèèèèèà á Aáðàçèè, Áðóçèý, ìðèýòùè á ìãðèíà ñ 1992 ñ 1999 ãã.* UNDP, *Óàèèèèèè 1999*, ñ. 59-60.

¹⁵ იხ. უშიშროების საბჭოს რეზოლუციები: 1036/1996/12 იანვარი 1996; 1065-1996, 12 ივლისი 1996.

¹⁶ იხ. რეზოლუციები: 1427/29 ივლისი 2002; 1582/28 ივნისი 2005; 1615 (2005); 1656 (2006).

¹⁷ იხ. რეზოლუციები: 1656 (2006); 1716 (2006)... 1808 (2008).

¹⁸ *Basic Principles for Determining the Status of Abkhazia within a New State Structure of Georgia – doc. S/1999/813, Annex.*

სეპარატისტთა რეჟიმს არავითარი უფლება არ აქვს, ჩაატაროს რაიმე სახის არჩევნები, ფაქტობრივად, უკაცრიელ აფხაზეთში (550 000 მცხოვრებიდან რეგიონში დარჩა 150 000-ზე ნაკლები, ხოლო თვით ეთნიკური აფხაზების უმრავლესობა ცხოვრობს რეგიონს გარეთ და არ აპირებს დაბრუნებას გაპარტახებულ სამშობლოში).

ამ ვითარებაში გაეროს გენერალური ასამბლეის რეზოლუცია, რომელიც მიღებულ იქნა რუსეთის მედგარი წინააღმდეგობის მიუხედავად, სახელმწიფოთა საერთაშორისო თანამეგობრობისათვის კიდევ ერთი შესენებაა, რომ, როდესაც ნებისმიერ რეგიონში (როგორც პატარა და მცირერიცხოვანიც არ უნდა იყოს იგი) სეპარატისტების ზრახვებს ეწირება ასიათასობით უდანაშაულო ადამიანი, საერთაშორისო ორგანიზაციები არ შეიძლება პასიურობდნენ, საჭიროა ენერგიული ბრძოლა თანამედროვე კაცობრიობისათვის ადამიანის ესოდენ ღირებულ უფლებათა დაცვისათვის.

ამ კეთილშობილურ საქმეში უდიდესი წვლილი მიუძღვის ევროპაში უშიშროებისა და თანამშრომლობის ორგანიზაციას.